

การนํานโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : ศึกษากรณีภาค
ตะวันตกของประเทศไทย

THE SUCCESS OF 15 YEARS FREE STUDY POLICY IMPLEMENTATION IN BASIC
EDUCATION INSTITUTIONS : CASE STUDY IN THE WESTERN THAILAND

ประสงค์ กัลยานธรรม¹

PRASONG KALAYANATHUM, Ph.D

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำเร็จของการนํานโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : ศึกษากรณีภาคตะวันตกของประเทศไทย แนวคิดในการวิจัยประกอบด้วยแนวคิดตัวแบบด้านการจัดการ (Management model) การดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพแล้วทำการสรุปผลด้วยแนวการบรรยายอธิบาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบศึกษาเอกสาร การจัดสัมมนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร จากการวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 25 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสำเร็จในการนํานโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของการนํานโยบายไปปฏิบัติ พบว่า ที่อยู่ในระดับมากโดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ด้านงบประมาณ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ และด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ นโยบายการศึกษา นโยบายรัฐบาล

ABSTRACT

The purpose of this research was to analyze factors related to the success of 15 years free study policy implementation in basic education institutions. : case study in the western Thailand. The conceptual framework of the research was base on the Management model. The research was the qualitative approach that was employed involving field work, interview, and document analysis. The research instruments were structured interview, focus-group and data were statistically analyzed by means of content analysis, and the qualitative approach was employed involving field work, focus-group, observation, formal interview and document analysis. Materials for the analysis comprise of

¹

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (ภาคพิเศษ) คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

related documents and information from a structural interview. Data used was collected from 25 samples of basic education institutions. Researcher was revealed by himself.

The research showed that;

1. The level of success of 15 years free study policy implementation in basic education institutions. : case study in the western Thailand was at good level.

2. According to the study on factors related to the success of the policy implementation, it was found that there was relationship between factors and the level of relation to the level of success of the policy implementation. The study revealed that, 1) the budget aspects, 2) the organization aspects, 3) the personnel aspect, 4) the place aspect and 5) the tool and equipment aspect.

Keyword: Implementation Public Policy Education Policy

E-mail address : prasangku@gmail.com

คำนำ

ตามที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 ได้กำหนดให้รัฐดำเนินการตามแนวนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ ประกอบกับมาตรา 49 ให้บุคคลมีสิทธิในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรค 1 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐบาลจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในที่นี้ หมายถึง การจัดการศึกษาที่รัฐบาลจัดให้บริการกับ นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งประเภทสามัญศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา ถือเป็นภารกิจสำคัญของทุกรัฐบาลที่จะต้องกำหนดไว้ในนโยบายของรัฐบาลเมื่อเข้ามาบริหารประเทศ ซึ่งคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 ข้อ 3.1 นโยบายการศึกษา 3.1.4 จัดให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา: 2551) และคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554 ข้อ 4.1 นโยบายการศึกษา ที่สนับสนุนการจัดการศึกษาตามวัยและพัฒนาการอย่างมีคุณภาพตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนพิเศษ 94 ง)

การนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะที่เป็นส่วนราชการหลัก ซึ่งต้องรับผิดชอบการแปลงนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของรัฐบาลสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล ด้วยการเลือกใช้รูปแบบ วิธีการและกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายเรียนฟรี

15 ปี ใน 5 รายการ ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นโยบายเรียนฟรี 15 ปี เริ่มต้นดำเนินการมาตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2552 จนถึงปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ปกครอง และเพื่อสร้างโอกาสและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน และ ประชาชนอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเป็นธรรม “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญเพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อรัฐบาล

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

- 1) แบบศึกษาเอกสาร
- 2) การจัดสัมมนากลุ่ม (Focus Group)
- 3) แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง
- 4) อุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆ

วิธีการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนของสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน ที่มาให้ข้อมูล

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) **แบบวิเคราะห์เอกสาร** เป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อบันทึกข้อมูลในการวิเคราะห์ความสำเร็จของการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : ศึกษากรณีภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยรายการเอกสารที่ศึกษาจะสอดคล้องกับกรอบแนวคิดซึ่งจะแสดงให้เห็นถึง เอกสาร หลักฐาน และร่องรอยการดำเนินการในกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

2) **การจัดสัมมนากลุ่ม (Focus Group)** เป็นการจัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนของสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง ที่มาให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 25 คน

3) **แบบสัมภาษณ์** เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และยุทธศาสตร์หรือแนวทางสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในองค์ประกอบตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

4) **แบบบันทึกการสังเกต** เป็นแบบบันทึกที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตที่เป็นหลักฐานหรือร่องรอย เกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ยุทธศาสตร์หรือแนวทางสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่เป็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่และสรุปสาระสำคัญ

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปสาระสำคัญ

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนของสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับ ปัจจัยที่สัมพันธ์ กับความสำเร็จของการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : ศึกษากรณีภาคตะวันตกของประเทศไทย

การนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น สามารถอธิบายให้เห็น แต่ละปัจจัย ว่ามีอะไรที่เป็นอุปสรรค หรือไม่เป็นอุปสรรค ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านโครงสร้าง หมายถึง โครงสร้างขององค์กรต้องเหมาะสม

พบว่า ในสถานศึกษามีสายการบังคับบัญชา มีลำดับชั้นการบังคับบัญชาและการประสานงานภายในองค์กรที่เหมาะสม และได้รับแรงสนับสนุนจากผู้บริหารระดับเขตและบางครั้งมาจาก ส่วนกลาง แต่บางสถานศึกษาไม่ค่อยได้รับโดยเฉพาะสถานศึกษาบางแห่งที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล

2. ปัจจัยด้านบุคลากร หมายถึง บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถทั้งด้านการบริการและ

เทคนิคอย่างเพียงพอ

ปริมาณและความสามารถของบุคลากรในหน่วยงาน ข้อมูลที่ได้จากการระดมความคิดเห็น จะพบว่า สถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลบางแห่ง ยังคงขาดแคลนบุคลากร แต่ในสถานศึกษาที่อยู่ใกล้ตัวเมือง ไม่พบว่ามีปัญหาในเรื่องดังกล่าว

3. ปัจจัยด้านงบประมาณ หมายถึง การเตรียมการวางแผนความพร้อมในเรื่องของ

งบประมาณการใช้จ่ายดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมาย และเพื่อแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ทันเวลาตามกำหนด ของนโยบาย

ในส่วนงบประมาณ สถานศึกษาทุกแห่งได้รับเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายต่อคนต่อปีการศึกษา จากส่วนกลาง นอกจากนั้นแล้วทางสถานศึกษาไม่เคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณได้อีกเลย หรือหากได้รับก็จะเป็นจำนวนที่น้อย

เมื่อสอบถามถึงการสนับสนุนอื่นๆ ได้รับคำตอบว่าในส่วนของสถานศึกษาไม่เคยได้รับการ จัดสรรงบประมาณพิเศษหรือการสนับสนุนใดๆ มาก่อน สถานศึกษาส่วนมากจะได้รับการสนับสนุนมาจากการระดม ทรัพยากรจากชุมชน หรือสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่น เนื่องจากสถานศึกษาที่รอการจัดสรรมีมาก และจะ ได้ตามเกณฑ์การคัดเลือกซึ่งเขตพื้นที่กำหนด

4. ปัจจัยด้านสถานที่ คือ สถานที่ตั้งขององค์กรที่นำนโยบายปฏิบัติต้องมีความเหมาะสมและ

มีความพร้อมทุกส่วนในการดำเนินงานปฏิบัติตามนโยบาย

สถานศึกษาที่อยู่ในตัวเมืองส่วนใหญ่มีความพร้อม แต่สถานศึกษาบางแห่งอยู่ห่างไกล ความเจริญมาก การเดินทาง การคมนาคมไม่สะดวก และบางแห่งมีขนาดเล็กและจำนวนนักเรียนไทยมีน้อย ทำให้ผู้ปกครองหลายรายส่งนักเรียนไปเรียนในสถานศึกษาในตัวเมืองแทน

ในขณะที่เดียวกันสถานศึกษาบางแห่งประสบปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม อาทิ ปัญหาด้านแรงงานเถื่อน การลักขโมย การค้ายาเสพติด ทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนไทยบางส่วนในบางพื้นที่ มีความคิดที่จะย้ายนักเรียนที่เป็นลูกหลานหนีไปจากสถานศึกษาที่มีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมไปเรียนที่สถานศึกษาอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว เป็นต้น

5. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ และเครื่องใช้ รวมถึงเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

สถานศึกษาหลายแห่ง ขาดวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ และเครื่องใช้ รวมถึงเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัย หรือสถานศึกษาบางแห่งมีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

สรุปและเสนอแนะ

การวิจัยปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : ศึกษากรณีภาคตะวันตกของประเทศไทย ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า ในแต่ละปัจจัยมีอุปสรรคหรือไม่มีอุปสรรค ในแต่ละด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ และด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้ และผลของการวิจัยนี้สามารถนำไปพัฒนาเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการนำนโยบายต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปตามหลักการทางวิชาการ นโยบาย จึงเห็นควรให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1.1 รัฐบาลควรกำหนดให้ด้านบุคลากร มีการจัดสรรบุคลากรไปให้สถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลบางแห่ง ที่ยังคงขาดแคลนบุคลากร และควรดำเนินการแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ

1.2 รัฐบาล ควรเข้าไปช่วยเหลือในด้านการที่ สถานศึกษาบางแห่งประสบปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในพื้นที่ของภาคอื่นๆ หรือสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กล้า ทองขาว. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : กรณีศึกษานโยบายรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2534.

- ทองใบ สุดซารี. **การนำนโยบายของวิทยาลัยครูไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาสหวิทยาลัยอีสานใต้.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2536.
- วัลลภ ลำพาย. **ปัญหาและกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสหกรณ์ของไทยไปปฏิบัติ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. **นโยบายสาธารณะ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สมบัติ อ่างธัญวงศ์. **การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะเชิงประจักษ์ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ**
นโยบายการประถมศึกษาของไทย (พ.ศ. 2523-2527). วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2531.
- สุนิตดา เทศนิยม. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.
- สุรพร เสี้ยนสลาย. **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : ศึกษากรณี**
นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.
- Anderson, J. E. **Public Policy-making.** Great Britain: Thomas Nelson and Sons Ltd., 1975.
- Bardach, Eugene. **The Implementation Games.** Cambridge, Massachusetts : MIT Press, 1977.
- Barrett, S.M. and Fudge, C. **Policy and Action : Essays on the Implementation Public Policy.** London: Methuen, 1981.
- Brain W. Hogwood and Lewis A. Gunn. **Policy Analysis for the Real World.** Oxford:Oxford University Press, 1984.
- Dye, Thomas R. **Understanding Public Policy.** 8th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : A Simon & Schuster Company, 1995.
- Edwards, G.C. III, **Implementing Public Policy.** Washington, D.C. : Congressional Quarterly Press, 1983.
- George C. Edwards and Ira Sharkansky. **The Policy Predicament: Making and Implementing Public Policy.** San Francisco: W.H. Fereeman, 1978.
- Ingram, Hellen M. and Dean E. Mann. Eds. **Why Policy Success or Fail.** Beverly Hills, California : Sage Publication Inc., 1980.
- Jacop, C. E. **Policy and Bureaucracy.** Princeton, NJ. : D. Van Nostrand, 1966.
- Lasswell, H. D. and Kaplan, A. **Power and Society.** New Haven: Yale University Press, 1970.
- Malcolm Goggin. **Policy Design and the Politics of Implementation.** op.cit.
- Neal Gross et. al., **Implementing Organizational Innovation.** New York : Basic book, 1971.

- Paul Attewell and Dean R. Gerstein. **Government Policy and Policy Practice**. American Sociological Review (1979):311-327.
- Pressman, J.L., and A. Wildavsky. **Implementation**. 2nd ed. California : University of California Press, 1973.
- Putt, A.D., and Springer F.J. **Policy Research : Concept, Methods and Application**. New Jersey : Prentice Hall, 1989.
- Rein, Martin. **From Policy to Practice**. London : The MacMillan Press Ltd., 1983.
- Sabatier, P.A. and Mazmanian, D.A. **The Implementation of Public Policy : A Framework of Analysis**. Policy Studies Journal 8 (1980):538-567.
- Sharkansky, I. (ed.). **Policy Analysis in Political Science**. Chicago: Markham, 1970.
- Steers, R.M. **Organizational Effectiveness: A Behavioral View**. Monica : Goodyear, 1977.
- Van Meter, D. and Van Horn, C.E. The policy implementation process: A conceptual framework. **Administration & Society** 6(February 1975): 445-487.
- Voradej Chandarasorn and Likhit Dhiravegin. Policy Implementation in the Thai public Bureaucracy. **Southeast Asian Journal of Social Science** 15(1987).
- Walter Williams. Implementation Analysis and Assessment. **Policy Analysis** 3(Summer, 1979).